

მწვანე ეკონომიკის სწავლების მეთოდოლოგიის პრაქტიკული გააზრება

ნინო ჯარიშვილი
სტუ-ს დოქტორანტი

აკლია ქართული რეზიუმე

PRACTICAL UNDERSTANDING OF GREEN ECONOMY TEACHING METHODOLOGY

Nino Jariashvili
PhD student Of GTU

ABSTRACT

This theme is the new in Methodology of teaching economics. We would like to offer to our government and some competitive organizations to make the project that will invite famous and intelligent professors, methodologists, PhD people to make some practical and theoretical methods of teaching of the green economy. All we need is the new way to develop our Georgian society and economical principles. Thus, If the country has a typical education of its green economy, we will achieve every goal in social and economical way. We prefer the Georgian cases and also some practical examples of the world. Our slogan is "Green Education For A Green Economy".

From our practical experience in teaching, we know if we make our best green economy teaching methods, we will be able to grow up a person discovering himself or herself and skills to develop their own personality as a desirable green consumer or supplier.

Key words: Green economy, Green economy teaching methodology, Green consumer, Green supplier.

* * * *

თემა „მწვანე ეკონომიკის სწავლების მეთოდოლოგიის პრაქტიკული გააზრება“ საკმაოდ საინტერესო საკითხია ნებისმიერი სკოლის ასაკის მოსწავლისათვის, როგორც არაფორმალური განათლების ერთ-ერთი ძირითადი საგანი და ასევე ყველა სპეციალობის ბაკალავრიატის სტუდენტებისათვის, რომლებიც თვლიან თუ არ თვლიან მოცემული სწავლების აუცილებლობას მიზანშეწონილად ყველა ადამიანისათვის აუცილებელია, რადგან ჩვენ, განურჩევლად სქესისა და განურჩევლად ეროვნებისა თუ რელიგიური წარმომადგენლებისა დაბადების პირველი წამიდანვე ვხდებით მომხმარებლები. თემა ძალიან საინტერესო და სიახლეების მომცველია, სადაც ეკონომიკის სწავლების მეთოდოლოგიური განვითარება მიიჩნევა მუდმივად განვითარებად სფეროდ და ინოვაციურ სიახლეებზე დაფუძნებულ შემოქმედებით საკითხად. ამას მოწმობს ჩვენი პრაქტიკული გამოცდილება. ჩემი სადოქტორო

თემა, რომელსაც დიდი ენთუზიზმით ვიკვლევ, სწორედ მწვანე ეკონომიკას შეეხება. მის მნიშვნელოვან შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენს მწვანე ეკონომიკური განათლების ხელშეწყობა სახელმწიფოს მხრიდან. ჩვენი დევიზია „მწვანე შუქი მწვანე განათლებას“ (-ნ. ჯ.).

2001-2011 წლების პირადი პრაქტიკული მაგალითებით ეკონომიკური სწავლების არაერთ გამომწვევას შევხვდით. თუმცა ამ პერიოდში საგანი მხოლოდ „ეკონომიკის საფუძვლების“ სახელწოდებით იყო ცნობილი სკოლის ზედა საფეხურზე (იგულისხმება 10-11 კლასი). ჩემი პირადი გამოცდილება ქ. თბილისის გალაქტიონ ტაბიძის 51-ე საჯარო სკოლას უკავშირდება. მაშინ და სამწუხაროდ ახლაც, საქართველოში არ არსებობდა მწვანე ეკონომიკის რაიმე განსაკუთრებული კურსი, ან თუნდაც სასწავლო თემა სახელმძღვანელოში. სწორედ ამ წლებში, პრაქტიკულად ვეზიარე ეკონომიკური სწავლების მეთოდებსა და მეთოდოლოგიას. დღესდღეობით არსებობენ არასამთავრობო ორგანიზაციები ან საუნივერსიტეტო პროგრამები, რომლებიც ახორციელებენ საქართველოში არაერთ სასწავლო ეკონომიკურ პროგრამას საჯარო თუ კერძო სკოლებისათვის (საფეხურების მიხედვით: დანყებით, საბაზისო და საშუალო საფეხურებზე). ზოგიერთი მათგანი ზის სასწავლო ბაღში ეროვნული სასწავლო გეგმის მიხედვით, ხოლო ზოგიერთს კლუბური მუშაობის პრინციპით ახორციელებენ მოხალისე-მასწავლებლები გაკვეთილების შემდეგ. არც ერთი მათგანი არ წარმოადგენს მწვანე განვითარების გეგმას.

2001 წლიდან, პირველი ექსპერიმენტი განხორციელდა პროფესორ როზეტა ასათიანისა და ჩემს მიერ 51-ე საჯარო სკოლასთან არსებული ლიცეუმის VI კლასის მოსწავლეებსა და სკოლა-ლიცეუმ „ნინო“-ს მოსწავლეებში, სახელმძღვანელო „ეკონომიკა - კეთილი ჯადოქარის მიხედვით“. სკოლის დირექტორის, ქ. ინეზა იამანიძის თანხმობითა და ინიციატივით ჩვენ შევძელით პირველად გვეზიარებინა საბაზისო სკოლის მოსწავლეები ეკონომიკურ ცოდნას. პროფესორ როზეტა ასათიანის მონდობით სახელმძღვანელო VII და VIII კლასისთვისაც დაინერა. ეს სამი სახელმძღვანელო არის პირველი ქართული ეკონომიკის საგანმანათლებლო სახელმძღვანელო საქართველოში, რომელიც სამწუხაროდ ბევრმა არ იცის. სახელმძღვანელო თავდაპირველად ზღაპრის სახით სთავაზობს მოსწავლეებს ეკონომიკის რაობისა და სიკეთის გარკვევაში (VI კლასი). ხოლო შემდეგ ეტაპებზე, იგი საინტერესო საერთაშორისო მაგალითებს მიმოიხილავს და სა-

ბავშვო დონეზე აცნობს თავისუფალი ცხოვრების ეკონომიკურ პრინციპებს.

რაც შეეხება X-XI კლასის სახელმძღვანელოს, იგი 2004 წელს შემოვიდა ჯერ თბილისის სკოლებში და შემდეგ რეგიონებში სახელმძღვანელო „გამოყენებითი ეკონომიკა“ (იგი არასამთავრობო ორგანიზაცია „Junior Achievement - საქართველოს“ მიერ დაიბეჭდა და არის „Junior Achievement -World“-ის ნათარგმნი ვარიანტი). ამის შემდეგ საგანმანათლებლო სივრცეში ჩნდება სხვა ადაპტირებული სახელმძღვანელოებიც, ამზადებენ მასწავლებლებს საქართველოს მასშტაბით და აზიარებენ ეკონომიკური საფუძვლების ძირითად პრინციპებს ჩვენი ქვეყნის მასწავლებლებს, რომლებსაც ხან ანაზღაურების გარანტიით, ხან სასკოლო სწავლების პრაქტიკის მიღების პრინციპით სთავაზობენ დასაქმებას.

ჩემი ტრენერობის პრაქტიკა საშუალებას მაძლევს დასკვნისას წარმოვადგინო ზრდასრული მასწავლებლებისა და თავად მოსწავლეების განწყობა აღნიშნულ სწავლებებთან დაკავშირებით. მწვანე ეკონომიკის ჩანაცვლებითი სახელმძღვანელოებისა და მეთოდოლოგიის აუცილებლობა დღეს ნომერ პირველი საკითხია სკოლის დამამთავრებელი ეტაპის მოსწავლეებისათვის. მით უმეტეს, რომ მეთოდოლოგი კლასის მოსწავლეები ჩამოუყალიბებელი პროგრამის საფუძველზე გადიან სწავლებას (ჩვენ გამოვიკითხეთ რამოდენიმე სკოლის მოსწავლეები). ძალიან დიდი როლი მიუძღვის სწორად შერჩეულ მეთოდებს სწავლების პროცესში. მეთოდის საშუალებით ჩვენი ახალგაზრდა წარმომადგენლები და თავად მასწავლებლები, ასევე სკოლის სხვა დანარჩენი თემიც კი, შესაძლოა ვაქციოთ ყველაზე სასურველ მოქალაქედ, რომლებშიც გააღვიძებს შემოქმედებითობის ნიჭი და ჩვენთვის სასურველ „მომავლის პროგრამაში“ (ნ. ჯ.), რომელსაც ჩვენი სადოქტორო ნაშრომის ნაკითხვისას გაცნობით.

მოცემული მეთოდიკა, ჩვენს შემთხვევაში ეყრდნობოდა სახელმძღვანელო მეთოდოლკასა და პირად მეთოდოლკას, რომელიც გზადაგზა შევიმუშავეთ მოსწავლეებისათვის მეტი დაინტერესებისათვის და სხვადასხვა ჩანაფიქრების მისაღწევად (ყოველდღური ქართული გამოწვევები ეკონომიკურ ცხოვრებაში, რომელიც სხვადასხვა მოსწავლეს ან ადამიანს ხვდება სკოლისა და უნივერსიტეტებს მიღმა, რასაც ე. წ. ქეისების სახით ვიხილავდით). იგივე მეთოდიკა განვითარებული ასაკობრივი ზღვარის გათვალისწინებით გამოვცადეთ კავკასიის უნივერსიტეტის „ჯანდაცვის მომსახურების მარკეტინგისა და ეკონომიკის“ საგანში, რამაც უდიდესი დაინტერესება და სიკეთე მოგვითანა ყველა სალექციო კურსის მონაწილეს ახალი მიდგომებითა და გზადაგზა ჩამოყალიბებული მოულოდნელად აღმოცენებული ახალი იდეების სახით. ეს არის ე. წ. „გონივრული თამაშების განხორციელებაში“ გადასვლა, რომელსაც აუცილებლად თან სდევს პრაქტი-

კული მოდელირებული ელემენტები ციფრული ან არაციფრული სახით.

ამდენად, მოცემული ეკონომიკის სწავლების მეთოდოლოგიის პრაქტიკული გამოცდილება დღეს უკვე მაფიქრებს მწვანე ეკონომიკურ სწავლებაზე ახალი სტილით, ახალი მეთოდებითა და ახალი ე. წ. ქეისებით. ვფიქრობ, თემა ახალი და აქტუალურია. სამწუხაროდ დაგვიანებულია მისი პრაქტიკული განხორციელება, მაგრამ, როგორც ქართული გამოჩენაში გვეუბნება: „სჯობს გვიან ვიდრე არასდროს“.

თანამედროვე საუკუნის მეცნიერები უკვე ნახევარ საუკუნეზე მეტია რაც მწვანე ეკონომიკის თემას განიხილავენ სხვადასხვა კუთხით. ჩვენ არ დავინწყებთ მისი მისიის, მიზნების, ამოცანებისა და მარეგულირებელი მექანიზმების რაობის შესახებ მსჯელობას. უბრალოდ აღვნიშნავთ, რაოდენ სიკეთის მომტანია იგი საზოგადოებისათვის. აქამდე სიტყვა „მწვანე“ ეკონომიკურ სწავლებაში არ გამოიყენებოდა, რადგან კაცობრიობა ზრუნავდა ჯერ გადარჩენისათვის, სარჩო-საბადებლის შოვნისა და მისი გამოყენებისათვის, შემდეგ რამოდენიმე საფეხურით განვითარებული ფუფუნების ნივთების შექმნისათვის და მოხმარებისათვის. როგორც იქნა, არსებული მსოფლიო მოსახლეობის მკვეთრი უთანასწორობითა და კვლავ შიმშილის დაძლევის სურვილით მეცნიერები საკმაოდ აქტიურად მსჯელობენ მწვანე ეკონომიკის სიკეთეებსა და გამოწვევებზეც. ეკონომიკა, როგორც მულტიდისციპლინური მეცნიერება, აუცილებლად უნდა შეიცვალოს „მწვანე ეკონომიკად“ და მისი განვითარების მარცვალის სკოლამდელი და ასავე სკოლის ასაკის მოსწავლეების განათლებაში უნდა ჩაიდოს, როგორც მომავლის სასურველი ინვესტირება, რომელსაც სკოლის დამთავრებამდე ან მის შემდეგ „მწვანე ეკონომიკურ დოვლათს“ (ავტორი - ნინო ჯარიაშვილი) შესაქმნელად გამოიყენებენ საღად მოაზროვნე ახალგაზრდები.

მაღალ განვითარებული ეკონომიკის ქვეყნები, მაგალითად ამერიკა, ჯერ კიდევ 1919 წლიდან იწყებს მეთოდოლოგიური საფუძვლების განხილვას და აყალიბებს ეკონომიკის საფუძვლების სწავლების მეთოდებს ფსიქოლოგიებისა და სხვადასხვა სფეროს წარმომადგენლების დახმარებით (აღვნიშნეთ, რომ ეკონომიკა მულტიდისციპლინური მეცნიერებაა) სკოლამდელი განათლების სფეროდან დაწყებული ბოლო საფეხურებით დამთავრებული¹. ჯუნიორ ეჩივმენტ მსოფლიოს დამსახურებით, მისი პროგრამები ძირითადად 100 ქვეყანაში ხორციელდება, ესენია მისი პარტნიორი ქვეყნები: ინგლისი, გერმანია, საფრანგეთი, ლატვია, ლიტვა, ესტონეთი, საქართველო და სხვ. საქართველოში არსებობს მათი ქართული პროგრამები², რომელსაც სასურვე-

1 Junior Echivment-world მასალები. <https://www.jaworldwide.org>

2 <http://jag.ge/index.php?page=programs&id=1>

ლია მწვანე მიმართულებაც მიეცეს.

ჩვენ გვაქვს სურვილი, მწვანე ეკონომიკის მეთოდოლოგიის პრაქტიკული გააზრებისათვის მოხდეს დამსახურებულ მეცნიერ-მუშაკთა, პროფესორთა და დოქტორთა წარმომადგენლების თავმოყრა და ერთიან საგანმანათლებლო მეთოდოლოგიაზე ორიენტირება სამომავლო სახელმძღვანელო ნიგნების შესაქმნელად. ყველა ერს თავისი განვითარების ისტორიის შესაბამისი მაგალითები სჭირდება, რომელიც არ გამოირიცხავს მსოფლიო თანამეგობარი ქვეყნების გამოცდილებასა და მაგალითებს. ამ სურვილის ასრულება მხოლოდ სახელმწიფოსა და გრანტის გამცემ სხვადასხვა ორგანიზაციებს შეუძლიათ. ისედაც განათლების სისტემა აუცილებლად გადავა თანამედროვე სწავლების სტადიაზე, სადაც მოსწავლეთა მეტი თავისუფალი აზროვნება მოიაზრება. სკოლის დამთავრების შემდეგ ყველას აღარ აქვს სურვილი ჩააბაროს უნივერსიტეტში, რადგან ზეპირი გამოკითხვების საფუძელზე, გამოგვაქვს დასკვნა, რომ ახალგაზრდები ფიქრობენ სოფლისა და მეწარმეობის სფეროში საკუთარი ძალების მოსინჯვას. ეს კი მწვანე მიმართულებით უდიდეს სიკეთეს მოუტანს ყველას. სწორად შემუშავებული მეთოდოლოგია პრაქტიკაში მოგვცემს შემდეგ სასურველ შედეგებს: 1. ახალგაზრდები უფრო გონივრულად აირჩევენ მომავალ პროფესიას თეორიული თუ პრაქტიკული განხრით. 2. ახალგაზრდები ინოვაციური გზებით განავითარებენ მწვანე მიდგომების ასპექტებს. 3. ახალგაზრდები იქნებიან მაგალითი წინა და შემდგომი თაობებისათვის. ისინი შემოიკრებიან სხვა დანარჩენ საზოგადოებას საკუთარი წარმატების იდეა ფიქსის გასავითარებლად.

მეთოდოლოგიის სანიმუშოდ გთავაზობთ რამოდენიმე პრაქტიკულ მაგალითს. მაგალითად, სკოლის ბოლო საფეხურებზე მწვანე ეკონომიკის სწავლების პრინციპით შესაძლებელია განავითაროთ შემდეგი ქეისი. შემთხვევას ვაყალიბებთ ჩვენი ავტორობით და საკითხი ეხება რეკლამასა და მისი კომპონენტების გააზრებას. მოსწავლეები აკეთებენ საკუთარი განაცხადს წინასწარ მოფიქრებულ „მწვანე პროდუქტზე“. ისინი ფიქრობენ პროდუქტის გაცნობის ხერხებზე და საშუალებებზე, ასევე სხვა კრეატიულ ელემენტებზე, რომლითაც ისინი იქნებიან გამორჩეული სხვა დანარჩენი მწარმოებლებისაგან. მათი მიზანია გააცნონ საზოგადოებას ამ „მწვანე პროდუქტის“ დადებითი და უარყოფითი მხარეები. ცდილობენ შეიმუშავონ თანამედროვე ციფრული თუ არაციფრული გზებით დააფიქრონ საზოგადოება აღნიშნული პროდუქტის აბსოლუტურ ან შეფარდებით უპირატესობის დორმაზე. ვის როგორ და რა მიმართულებით შეუძლია მათი გამოყენება. ასევე, რამდენად დიდია მისი მომგებიანობა და ეფექტიანობა გრძელვადიანი პერსპექტივით მომავალი თაობების კეთილდღეობებისათვის და ჯანსაღი საზოგადოების ჩამოყალიბებისათვის. მათ შეუძლიათ შექმნან „მწვანე ციფრული ნომეკ-

ლატურა“ „მწვანე პროდუქტის“ მოძრაობისათვის. ამავდროულად უამრავი სააზროვნო თემა თუ ესსე შეუძლიათ ამ თვალსაზრისით განავითარონ.

ჩვენ თანამედროვე საზოგადოების მწვანე ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტად მიგვაჩნია მწვანე ეკონომიკური სწავლების მეთოდოლოგიის სრულყოფა, რომელიც გარკვეულ კორელაციურ კავშირს ქმნის მწვანე განათლებასა და მწვანე დროის მსვლელობას შორის.

მეთოდოლოგიის ნაწილია ასევე, მწვანე კლუბების ჩამოყალიბებაც, რომლებიც მოაწყობენ მწვანე ექსკურსიებსა და ლაშქრობებს. მომავალი ახალგაზრდების ხელშია და მათი არ დაფიქრება ამ მხრივ დიდი ზიანს მოუტანს მთელს საზოგადოებას, მაშინ როცა, აფრიკის დაბალგანვითარებული ქვეყნები უკვე მოწინავე ადგილს იჭერენ ამ თვალსაზრისით. მაგალითად კენია, რომელიც 99%-ით მწვანე წარმოებაზეა გადასული (UNDP).

ბაკალავრიატის დონის სტუდენტებს უფრო ფართო მასშტაბითა და შესაძლებლობებით შეუძლიათ ინტერნეტ-ციფრული წყაროების გამოყენება და მწვანე ეკონომიკური კრეატიული/შემოქმედებითი იდეების განვითარება. თუმცა, მეთოდოლოგიური თვალსაზრისით შეგვიძლია აუდიტორიის წინაშე წარმოდგენილი სცენარის/მოდელების შეთავაზებაც და ინტერნეტ მოდელების წარმოდგენაც პრეზენტაციებისა და პრეზენტატორების საშუალებით.

პრაქტიკული მოდელების უამრავ კარგ მაგალითს შორის ერთ-ერთი საუკეთესო მეთოდია, მოდელობა სახელწოდებით „სტუმრად აბორიგენებთან“. აღნიშნული, შესაძლოა ინტერნეტ პროგრამებითაც დაიხვეწოს და გაციფრულდეს. მოდელობის იდეა ზუსტად მიესადაგება მწვანე ეკონომიკის მსოფლიო პრინციპს - აღმოფხვრას დედამიწაზე შიმშილი, გაჭირვება და სიღარიბე. ამის სტრატეგიულ პოლიტიკად გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP) და მისი მხარდამჭერი ორგანიზაციები (PAGE, UNEP, IEA და სხვ.) მიიჩნევენ ურთიერთგაცვლის პოლიტიკას, სადაც ნაკლებად განვითარებული ქვეყანას მაღალ განვითარებული ქვეყანა შესთავაზებს ტექნოლოგიებს „მწვანე ნედლეულის“ სანაცვლოდ. დაბალგანვითარებული ქვეყნები ხელით შრომის დროს უდიდეს დროს კარგავენ, მაშინ როცა იგივე საქმიანობისას, როგორცაა მიწის მომზადება ხორბლეულის დასათესად, დათესვა, მომკა და დახარისხება ნედლეულისა უფრო მცირე დროშია შესაძლებელი შესაბამისი ტექნიკის გამოყენებით.

წარმოვადგენთ ზემოთ აღნიშნული მოდელობის მრავალჯერ გამოცდილ მაგალითს. არსებობს წესები, რომლებსაც სტუდენტები წინასწარ ეცნობიან. ყალიბდება ორი 5-8 კაციანი ჯგუფი. და ასევე მესამე ჯგუფი დამკვირვებლების სახით. პირველი ჯგუფი ანუ აბორიგენთა ტომი ირჩევს აფრიკის ტერიტორიას, ჩამოწერს კლიმატურ პირობებსა და ცხოვრების წესებს, რელიგიურ მიმდევრობასა და

სხვა დამახასიათებელ დემოგრაფიულ ნიშნებს. მეორე ჯგუფი, ამერიკის (საქართველოს ამ მაგალითში ვერ გამოდგება, რადგან თავად აქვს საკმარისი ნედლეული საკუთარი მოსახლეობის დასაპურებლად.) წარმომადგენლები, რომლებსაც გააჩნიათ სოფლის მეურნეობისათვის საჭირო ტექნოლოგიები და ეძებენ ნედლეულის იმპორტიორ ქვეყანას. ერთ-ერთი აფრიკელი, რომელიც რეკომენდაციას უწევს აღნიშნულ ადგილს კონტაქტს ამყარებს ამერიკელებთან და შემოყავს აფრიკის მოცემულ ტერიტორიაზე. (თუმცა აფრიკის ნაცვლად ჩვენ საქართველოს ტერიტორიაზე არსებული რომელიმე ადგილი შეიძლება წარმოვადგინოთ. მაგ., სვანეთი, ხევსურეთი, მაღალმთიანი აჭარა ან სხვა.) რაუნდების მიხედვით ამერიკის ჯგუფმა უნდა შექმნას კითხვარი როგორ მოაწოდოს თავი აფრიკულ ტომს და მარკეტინგული კვლევის საფუძველზე უნდა შესთავაზოს მათთვის სასურველი ტექნიკა დანადგარები, მაშინ როცა სადღაც მეორე განზომილებაში არსებობს სხვა იაპონელთა და ჩინელთა ჯგუფი (შეგვიძლია ისინიც ჩავერთოთ ამ მოდელირებაში, მაგრამ ასე 5 საათი არ ჰყოფნის ამ მეთოდს რადგან ძალიან აქტიური, შრომატევადი და სახალისოა), რომლებიც სხვა საუკეთესო ვერსიას სთავაზობენ მოცემულ ტომს. მოდელირება ასწავლის სტუდენტებს დაშვებული შეცდომებით საუკეთესო ხარხების ძიებას, ასევე გონებრივ აქტივობას და საუკეთესო არჩევანის გაკეთებას, მწვანე ეკონომიკის აქტუალობის არსა და „მწვანე გუნდურ მოღვაწეობას“. აქვე ცალკე თემა ეთმობა რეკლამის მომზადების სახეებსაც, ფორმებსა და მეთოდებს. ეკონომიკის ძირითადი პრინციპი მინიმალური რესურსებით მაქსიმალური მოგების მიღებაა და ის, თუ როგორ შეიძლება მიიღონ „მწვანე გადანყვეტილებები“ თანამედროვე ეკონომიკური თუ სოციალური გადანყვეტილებების მიღებისას.

ასევე, შესაძლებელია გაკეთდეს სხვადასხვა მწვანე სიმულაციური თამაშები და მათი ჩამოყალიბება-განვითარების მხრივ მოსწავლე ახალგაზრდების ჩართვა. მოდელირებული კომპიუტერული თამაშით შესაძლებელია ადამიანის ტვინის აწყობა შესაბამისი სეგმენტ-ნაწილებისგან და ეს ნაწილები ადამიანის სხვადასხვა საქმიანობის პრაქტიკული თუ თეორიული სფეროები იქნება. ქალაქში, სოფელში ან დაბაში, ან თუნდაც აუთვისებელ მიწაზე, სტუდენტები მიიღებენ გადანყვეტილებას როგორ წარმართონ საკუთარი ბედი და ჯერ გადაირჩინონ, დაიმკვიდრონ და შემდეგ განავითარონ პირადი პერსპექტივები მწვანე მომავლისათვის.

ჩვენს მიერ აღნიშნული თემიდან გამომდინარე, ფოკუსირება გავაკეთეთ პრაქტიკულ მეთოდოლოგიურ მაგალითებზე, თუმცა ყველა მაგალითის ერთად თავმოყრა შეუძლებელია ამ ერთ სტატიაში. როდესაც სტუდენტები თავად ეცნობიან ამგვარ მეთოდებსა და მის არსს მათ ეძლევათ დავალებები საკუთარი ინტერპრეტაციით შემოგვთავაზონ

ახლებური ხედვა ეკონომიკის ამა თუ იმ პროცესის უკეთესად გასააზრებლად. ეს არის თვით კვლევის სიმულაციური მაგალითი, რაც ლიტერატურაში არ შემხვედრია.

საქართველოში მწვანე ეკონომიკის ცნობიერების გაზრდა გრძელვადიანი სტრატეგიული გეგმის შემუშავებასა და კომპლექსური ღონისძიებების გატარებას საჭიროებს. სტრატეგიის ქვაკუთხედს უნდა წარმოადგენდეს ადამიანის უფლებების დაცვა, მათ შორის, ჯანსაღ გარემოში ეკონომიკური ცხოვრების უფლება. განათლების სისტემა თავად ვერაფერს შეცვლის თუ ხელისუფლება არ დაუდგამს გვერდში. ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს სტრატეგიული გეგმისა და საერთაშორისო, მათ შორის, ასოცირების ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულებების განხორციელება. საჭიროა როგორც სასწავლებლების, დამსაქმებლებისა და ძირითადი დაინტერესებული მხარეების, ასევე ზოგადად საზოგადოების ცნობიერების ამაღლების ღონისძიებების გატარება მწვანე ეკონომიკის საკითხებთან.

ამ თვალსაზრისით აუცილებელია მასმედიის როლის გაძლიერება, ჟურნალისტიკის მომზადება გარემოსდაცვით საკითხებში, პუბლიკაციებისა და საინფორმაციო ბიულეტენების მომზადების ხელშეწყობა, ტელევიზიით რეგულარული გადაცემების, დისკუსიებისა და მრგვალი მაგიდების მოწყობა. სატელევიზიო კონკურსებისა და თამაშების, სასკოლო, პროფესიული თუ საუნივერსიტეტო კონკურსების მოწყობა. არასამთავრობო ორგანიზაციებმა ხელი უნდა შეუწყონ მოსახლეობის ჩართულობას მწვანე ეკონომიკის საკითხების განხილვისა და გადანყვეტილებების მიღების პროცესში, მათ შორის, ისეთი საკითხების, რომელთა მნიშვნელობასაც მოსახლეობა მოცემულ ეტაპზე ვერ აცნობიერებს.

განათლების პარალელურად ნებისმიერი საფეხურის ადამიანმა, სკოლის ასაკის იქნება თუ საუნივერსიტეტო საფეხურის, მონაწილეობა უნდა მიიღონ მწვანე ეკონომიკურ ღონისძიებებში, რათა გამოიმუშაონ შესაბამისი ჩვევები. ეს ხელს შეუწყობს არა მხოლოდ სწავლის შედეგების მიღწევას, არამედ მოსწავლეებსა და სტუდენტებში მწვანე ეკონომიკური ცნობიერების განვითარებას.

ასევე, აუცილებელია ისეთი პროგრამების განხორციელება, რომლებიც ფოკუსირებული იქნება მშობლების მწვანე ცნობიერების გაზრდაზე, ეკოლოგიური და ენერგოდაზოგვითი ქცევების განხორციელებაზე. ამ თვალსაზრისით ექსპერტებთან, მასწავლებლებთან, პროფესორებთან, დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად უნდა მომზადდეს ცვლილებები და შესაბამისი დოკუმენტებში აისახოს: მნიშვნელოვანია, გადაიხედოს ადრეული ასაკის სწავლისა და განვითარების სტანდარტი, ეროვნული სასწავლო გეგმა, საგნობრივი სტანდარტები, სახელმძღვანელოები, პროფესიული სტანდარტები, პროფესიული და უმაღლესი საგანმანათლებლო

პროგრამები.

საქართველოს უნივერსიტეტებისათვის უნდა მომზადდეს რესურსები, გზამკვლევები, სახელმძღვანელოები, თვალსაჩინოებები, სახალისო აქტივობები, თამაშები, ვიდეომასალა, ასაკობრივად შესაბამისი ლიტერატურა. მნიშვნელოვანია სწავლებისათვის საჭირო ინფრასტრუქტურის შექმნა. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით გასათვალისწინებელია პროფესიული საგანმანათლებლო დაწესებულებების ბაზების აღჭურვა სწავლებისათვის საჭირო თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად.

საჭიროა მასწავლებლებისათვის სწავლება-შეფასების მრავალფეროვანი მეთოდების გამოყენებაზე ტრენინგებისა და სემინარების ჩატარება, პრაქტიკის ორგანიზება, კონფერენციების მოწყობა და ა.შ.

რეკომენდებულია სწავლება-შეფასების დროს მრავალფეროვანი, მათ შორის, ვირტუალური, სიმულაციური მეთოდების დანერგვის ხელშეწყობა, რაც ნაკლებად დამოკიდებულს ხდის სწავლებას გარემო პირობებზე.

ამგვარად, ჩვენ დავანახებთ ყველა მომხმარებელს, რომ მწვანე ეკონომიკას მოაქვს უდიდესი სიკეთე, კეთილდღეობა, რასაც სიღარიბის დაძლევა, დასაქმების ახალი სახეების შექმნა და ახალი ენერგიების ათვისების საშუალებით მივაღწევთ. აქვე უდიდესი როლი ენიჭება რეციკლირების პროცესის მეთოდოლოგიის ჩამოყალიბებას, სადაც ყველა ერთად დავრწმუნდებით, რომ ე. წ. ნარჩენები ანუ „ნაგავი“ შესაძლოა ჩვენი შემოსავლის ან გადარჩენის წყაროდ იქცეს მომავალში ან ახალი ენერგიის სახით ან/და მისი უტილიზაციით აქამდე უცნობი თვისებების გამომჟღავნებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ადრეული ასაკის სწავლისა და განვითარების სტანდარტი (2010). ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი;
2. არაფორმალური პროფესიული განათლების აღიარების პირობები და წესი (2011). საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო;
3. ბაბუნაშვილი გ., საქართველოს ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენების პრობლემები; გამომცემლობა „თბილისის უნივერსიტეტი“; თბილისი, 2000;
4. განმარტებითი ლექსიკონი განათლების სპეციალისტებისათვის ნაწ.1 (2008). ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი;
5. გარემოსდაცვითი განათლება მდგრადი განვითარებისთვის: ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა 2012-2014 (2012). თბილისი;
6. ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩო (2010). საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო;

7. ეროვნული სასწავლო გეგმა, 2011-2016 წწ. ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი;

8. მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი (2014). თბილისი;

9. საქართველოს კანონი ზოგადი განათლების შესახებ, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2010, თბილისი;

10. საქართველოს კანონი პროფესიული განათლების შესახებ, საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, 2010, თბილისი;